

Yhteenveto ja pohdintoja paliskuntien kuulemisista porolukutyöryhmässä ja poroisännille suunnatuista työpajoista 2018-2019

Mikko Jokinen, Mia Landauer, Kari Oinonen, Heli Saarikoski & Jouko Kumpula

Tämä yhteenveto käsittelee niitä havaintoja ja johtopäätöksiä, joita KEBIPORO-hankkeen tutkijat tekivät osallistuessaan Suurimmat sallitut poroluvut –työryhmän kuulemisiin, kokouksiin sekä tuloksia ja kokemuksia, joita kertyi kahdessa poroisännille järjestetyssä työpajassa: Rovaniemellä järjestettiin työpaja 5.6.2019 eteläisen poronhoitoalueen paliskunnille ja 29.8.2019 Inarissa erityisen poronhoitoalueen paliskunnille. KEBIPORO-hanke on Maa- ja metsätalousministeriön rahoittama tutkimushanke, jonka toteutuksesta vastaa Luonnonvarakeskus yhdessä Lapin yliopiston ja Suomen ympäristökeskuksen tutkijoiden kanssa.

Paliskuntien kuulemistilaisuuksista on olemassa Paliskuntain yhdistyksen kirjoittamat kattavat muistiot, jotka kuvaavat yksittäisten paliskuntien tilaa, toimintaa ja kannan suurimpaan sallittuun porolukuun. Myös paliskuntien omat kirjalliset esitykset ovat olleet KEBIPORO-hankkeen tutkijoiden käytettävissä. Tässä yhteenvedossa siten käsitellä yksittäisten paliskuntien tilaa tai viestiä, vaan tarkastellaan tilaisuuksien perusteella poronhoitajien viestiä ja kuulemiskäytäntöä kokonaisuutena. KEBIPORO-hankkeen tutkijoilla oli mahdollisuus osallistua kuulemisiin ulkopuolisina sivustaseuraajina.

Yleisiä havaintoja kuulemistilaisuuksista

Maa- ja metsätalousministeriö asetti lokakuussa 2018 Suurimmat sallitut poroluvut –työryhmän, joka työskentelee vuoden 2019 loppuun saakka. Työryhmää johti neuvotteleva virkamies Tapani Sirviö, jonka lisäksi varsinaiseen jäsenistöön kuuluivat Asko Länsman (Saamelaiskäräjät), Anne Ollila (Paliskuntain yhdistys), Hannu Linjakumpu (Lapin ELY-keskus), Risto M. Ruuska (Aluehallintovirasto), Jouko Kumpula (Luonnonvarakeskus), Kirsi-Marja Korhonen (Metsähallitus), Päivi Kainulainen (Lapin ELY-keskus), Päivi Lundvall (Suomen Luonnonsuojeluliitto), Marja Anttonen (Paliskuntain yhdistys) sekä pysyvinä asiantuntijoina Juha Tornensis (Käsivarrren paliskunta) ja Henna Kvam (Suomen suurlähetystö, Oslo).

Työryhmä järjesti kuulemiset kaikille poronhoitoalueen paliskunnille (7 kpl), jossa paliskunnan edustaja, useimmiten poroisäntä kertoi paliskunnan toiminnasta mm. pronomistajista, elo- ja teurasporomääristä, porojen kunnosta ja tuottavuudesta sekä laitumista ja alueensa maankäytöstä. Kukin poroisäntä esitti myös näkemyksensä suurimmista sallitusta poroluvuista (sekä paliskunnan

että poronomistajakohtaisesta suurimmasta sallittu eloporomäärästä) sekä siitä, mitkä ne tulisivat tulevalla kymmenvuotiskaudella olla.

Kuulemistilaisuuksissa poroisännillä oli aikaa noin 15 minuuttia esityksiä varten. Osa isännistä oli laatinut perusteellisen diaesityksen, osa kirjallisen tiivistelmän, ja osa isännistä piti lyhyehkön suullisen esityksen. Esitysten jälkeen käytiin lyhyt keskustelu, mikäli aikataulu salli ja jokaisen tilaisuuden päätteeksi hyvin lyhyt yhteenveto, jonka esitti Tapani Sirviö. Osassa tilaisuuksissa kuultiin tutkijoiden ja muiden asiantuntijoiden esityksiä muun muassa porolaitumien tilasta, poronhoidon sosio-kulttuurisista kysymyksistä ja laidunekologiasta. Kuulemistilaisuuksissa ei ollut taustoittavia keskusteluja tai tarkempia esityksiä niistä kriteereistä, joita työryhmä ja ministeriön käyttää suurinta sallittua porolukua määrittäessä. Puheenjohtaja Tapani Sirviö esitti kuulemistilaisuuden alussa näkökulmia, joiden mukaan porolukujen määrittämisessä tulee sovittaa yhteen mm. alkuperäiskansojen oikeudet sekä laidunten käytettävyys ja kestävyys.

Kuulemistilaisuuksia voisi luonnehtia jossain määrin jännittyneiksi. Poroisäntien tiedossa on, että Maa- ja metsätalousministeriö asettaa suurimman poroluvun työryhmän esityksen perusteella. Valta-asetelman näkökulmasta kuulemistilanne on yksisuuntainen; ministeriö määrittää reunaehdot paliskunnan toiminnalle eikä paliskunnalla ole suoraa vaikutusvaltaa asetettavaan lukuun. Työryhmän asiantuntijajäsen, Käsivarren paliskunnan poroisäntä Juha Tornensis esitti asian Yleisradion Ođđasat tv-uutislähetyksessä 5.9.2019 kertomalla, että hän välittää työryhmän kuulumisia siidan (porokylän) jäsenille ja he jännittävät mikä ministeriön päätös suurimmasta sallitusta on. Tällaisessa asetelmassa on ymmärrettävää, että poroisännät pyrkivät antamaan paliskunnastaan ja sen toiminnasta parhaan mahdollisen kuvan ja intressi itsekriittiseen pohdiskeluun on oletettavasti vähäinen.

Poroisäntien viesti poronhoidon tilasta paliskunnissa ja suurimmasta sallitusta poroluvusta

Kuulemistilaisuuksissa poroisäntien viesti oli muutamien teemojen osalta varsin yhtenäinen, vaikka erojakin löytyy. Moni poroisäntä kertoi paliskunnan ikärakenteen olevan myönteinen. Poromiehissä on paljon nuoria ja moni olisi tulossa alalle. Viesti liittyy keskeisesti suurimpaan sallittuun porolukuun, sillä liian alhaiset luvut vaikeuttavat aloittelevien poromiesten mahdollisuuksia ammatinharjoittamisessa jos ”poropääoma” on pieni. Muutenkin poroisäntien esityksissä korostui, että paliskunta on näkemyksensä mukaan onnistunut organisoimaan työnsä ja osissa paliskuntia myös laidunkierroon hyvin. Kaikissa paliskunnissa laidunkierto ei ole käytännössä mahdollista. Yleisesti ottaen isäntien puheesta välittyi kuva poroelinkeinosta tulevaisuuden, eikä suinkaan ”auringonlaskun” alana. Joissakin eteläisen poronhoitoalueen paliskuntien puheenvuoroissa viitattiin, että pohjoisessa maatalous sen sijaan on menettämässä jatkajia ja ala on hiipuva.

Käytännössä kaikkien poroisäntien viesti oli, että paliskuntien suurinta sallittua porolukua ei tulisi laskea. Osa paliskunnista haluaa että sitä nostetaan, muutamassa tapauksessa, kuten Käsivarren paliskunnan osalta, jopa 2000 eloporolla. Ennallaan pitämistä tai luvun nostoa perusteltiin eri näkökohdilla. Poroluvun laskeminen tarkoittaisi ”pelivaran” menettämistä hyvien ja huonojen vuosien suhteen, sekä edellä mainittua vaikeaa tilannetta ammattiin alkaville tai sitä harkitseville

poromiehille. Osalla paliskunnista, erityisesti eteläisellä poronhoitoalueella ja Kuusamossa petotilanteen vuoksi ollaan nykyisissä eloporoluvuissa kaukana suurimmasta sallitusta. Paliskuntien tavoite on kasvattaa eloporolukua lähemmäs nykyistä sallittua, joten rajan laskeminen olisi heidän kannaltaan epäsuotuisaa.

Suurimman sallitun poroluvun pitämistä ennallaan tai sen korottamista perusteltiin tietyissä paliskunnissa elpyneillä laitumilla ja esimerkiksi lupon lisääntymisellä myös talousmetsissä. Joissain paliskunnissa taas jäkälälaitumia ei ole juuri lainkaan; näiden puuttuessa poromäärien vähentäminen ei olennaisesti paranna laiduntilannetta. Samalla korostettiin, että nykyisillä poronhoitokäytännöillä ja lisäruokinnalla on mahdollista jopa nostaa eloporomääriä, koska kesä-, syys- ja alkutalven laitumia on paliskunnissa hyvin. Poroluvun nostamisen nähtiin näissä paliskunnissa nostavan poronhoidon tuottavuutta ja tuloja sekä tehostavan myös poronhoitotöitä ja lisäävän poronhoidon kannattavuutta.

Joissain paliskunnissa taas jäkälälaitumia ei ole juuri lainkaan; näiden puuttuessa poromäärien vähentäminen ei olennaisesti paranna laiduntilannetta. Moni paliskunta korosti, että jos suurinta sallittua lasketaan, poronhoitajien määrä vähenee. Tämä puolestaan merkitsee porotöiden vaikeutumista ja elinkeinon tulevaisuuden joutumista vaakalaudalle. Porojen aktiivinen paimennus ja laidunkierto ovat laidunten kunnon ja säilymisen kannalta tärkeää, mutta se edellyttää työvoimaa. Myös saamelaiskulttuurin turvaaminen oli argumentti, joka esitettiin perusteena säilyttää luvut nykyisellään tai jopa nostaa.

Monessa puheenvuorossa tuli esille poronhoidon merkitys paikallisyhteisöille. Esimerkiksi Kyrön paliskunnassa 400 asukkaan Raattaman kylässä noin neljännes on poronhoitajia tai ainakin omistajia: *”Raattaman kylän arki pyörii poronhoion ehdoilla, kaikki on jollain tappaa poronhoidon piirissä”*.

Poronhoitoalueen monimuotoisuus ja maankäyttö

Paliskuntien kuulemisissa korostuu myös poronhoitoalueen laajuus ja monimuotoisuus. Luonnonolosuhteet vaihtelevat merkittävästi, kasvillisuus ja ilmasto-olot metsäpaliskunnista tunturipaliskuntiin ovat hyvin erilaiset, mikä vaikuttaa poronhoitotöihin ja elinkeinonharjoittamisen reunaehtoihin. Petotilanne eri osissa poronhoitoaluetta vaihtelee myös merkittävästi.

Luonnonoloihin kytkeytyy myös vaihtelevat maankäyttötilanteet. Valtaosa paliskunnista sijaitsee pohjoisella havumetsävyöhykkeellä, minkä vuoksi poronhoidon on pitänyt sopeutua metsätalouteen. Sopeutumista voi pääsääntöisesti kuvata melko yksisuuntaiseksi, toisin sanoen metsätaloutta ei ole juurikaan sopeutettu poronhoitoon. Poikkeuksia tästä löytyy esimerkiksi Muoniossa, Inarissa ja Sodankylässä. Ylimuonion metsien käsittelyssä noudatetaan ns. maisemahakkuita jotka on suunniteltu poronhoidon, matkailun ja virkistyskäytön tarpeet huomioiden. Inarissa saamelaispaliskuntien kanssa on sovittu muun muassa rauhoitusalueista. Poronhoitoalueen eteläosissa on valtion metsiä, vanhoja metsiä ja suojelualueita vähemmän kuin pohjoisessa, mikä tarkoittaa, että luonnontilaisia laitumia on vähemmän tai laitumien laatu on huonompi kuin pohjoisen palkisissa. Poroisäntien viesti korosti kansallispuistojen ja muiden suojelualueiden merkitystä laadultaan hyvinä ja rauhallisina laidunalueina, joilla muu käyttö häiritsee vain vähän

poronhoitoa. Kansallis- ja luonnonpuistojen suurpetokannat ja metsästyskiellot ovat paikoin ongelma poroisäntien mukaan. Pääsääntöisesti suojelualueet kuitenkin tukevat poronhoidon intressejä.

Kuusamon alueen paliskuntien viesti oli, että suurpetojen haaskakuvaus aiheuttaa merkittäviä ongelmia. Petovahingot nousevat, laidunalueet vähenevät koska porot eivät mene petotiheille alueille laiduntamaan ja ongelma heijastuu ristiriitoihin maanviljelijöiden ja vapaa-ajan asukkaiden kanssa. Kun porot eivät pääse hyödyntämään luonnonlaitumiaan, ne siirtyvät laiduntamaan pelloille ja asutusalueille, mikä aiheuttaa konflikteja maanomistajien kanssa. Maatalouden ja poronhoidon ristiriitatilanteet keskittyvät erityisesti Kuusamon alueelle, ja vastaavia haasteita on myös poronhoitoalueen lounaisosissa.

Turvetuotanto ja tuulivoimalat ovat joissakin paliskunnissa merkittäviä huolenaiheita ja tekijöitä, jotka vaikuttavat laidunten määrään, laatuun ja käytettävyyteen. Suunniteltu Jäämeren rata on erityisesti Sodankylän ja Inarin kunnan alueella sijaitsevissa paliskunnissa asia, mikä aiheuttaa huolta laidunten ja poronhoidon edellytysten mahdollisen kaventumisen vuoksi. Kolarissa, Kittilässä, Sodankylässä ja Savukoskella on kaivoshankkeita, jotka poroelinkeino näkee joko haitallisina tai hyvin haitallisina. Matkailun vaikutus vaihtelee niin ikään paljon. Suurten matkailukeskusten kuten Ruka, Ylläs, Levi ja Saariselkä läheisyydessä poronhoito on joutunut väistymään ja sopeuttamaan toimintaansa. Matkailu toisaalta tukee porotaloutta lisäten poronlihan suoramyyntiä ja mahdollistaa poromatkailuelinkeinon harjoittamisen.

Kaikissa paliskunnissa poronhoito joutuu sopeuttamaan toimintansa muuhun maankäyttöön ja osa maankäyttäjistä sopeuttaa toimintansa poronhoitoon. Tilanteet ja haasteet vaihtelevat merkittävästi. Moni poroisäntä korosti että yhteistyö ja neuvottelu pääsääntöisesti toimivat muiden maankäyttäjien kanssa, mutta aitoja ongelmatilanteita on. Valtion eli Metsähallituksen toiminta ja rooli korostuu erityisesti metsätalouden, maa-aines- ja kiinteistökaupan myötä. Niissä paliskunnissa, missä on suojelualueiden ulkopuolella vielä vanhaa tai luonnontilaisen kaltaista metsää, esiintyy ristiriitoja poronhoidon ja valtion metsätalouden välillä. Osa keskisen ja eteläisen poronhoitoalueen paliskunnista kiitti yhteistyötä Metsähallituksen kanssa, mutta erityisellä poronhoitoalueella suhde on jo kriittisempi. Muutama paliskunta jopa katsoi, että Metsähallituksen osallistuminen porolukutyöryhmään oli ongelmallinen metsätalouden ja poroelinkeino välisistä intressiriidoista johtuen. Heidän tulkintansa mukaan Metsähallituksen ei tulisi olla määrittämässä porotalouden toimintaedellytyksiä suurimman sallitun poroluvun kautta. Saamelaiden kotiseutualueella saamelaispaliskunnissa korostuvat myös valtion ja saamelaisten jännittyneet suhteet.

Työpajojen anti

KEBIPORO-hanke järjesti kaksi Porolukutyöryhmän kuulemisista erillistä työpajaa poroisännille, jotta heidän näkemyksistään poronhoidon ajankohtaisista ja näköpiirissä olevista asioista saataisiin tarkempi käsitys. Työpajoilla haluttiin syventää näkemyksiä, jotka kuulemistilaisuuksissa välittyivät. Työpajoihin osallistui järjestäjien lisäksi 24 poroisäntää ja –miestä sekä 2 Paliskuntain yhdistyksen henkilöä.

Työpajan tehtävänanto oli kahtalainen. Työpajan osallistujille annettiin tehtäväksi pohtia mitä paliskunta ja poroelinkeino voi tehdä omalta osaltaan laitumien tilan ja poronhoidon kannattavuuden parantamiseksi nykytilanteessa. Lisäksi mietittiin miten poroelinkeino itse voi vaikuttaa siihen, että poronhoito säilyy elinvoimaisena ja nuorille houkuttelevana elinkeinona tulevaisuudessa. Sisäisen tarkastelun jälkeen huomio kiinnitettiin siihen, mitä muut toimijat ja yhteiskunta voivat tehdä ja miten poronhoidon ja muun maankäytön ristiriitoja voitaisiin lievittää tai välttää.

Mitä poronhoitajat voivat tehdä poronhoidon tulevaisuuden eteen?

Paliskunnat korostivat ratkaisujaan, joita on tehty laidunkierron suhteen. Paimentamisella ja aitaratkaisuilla on pyritty huolehtimaan siitä, että laitumet eivät kulu kohtuuttomasti ja porot ovat oikeassa paikassa kulloisenakin vuodenaikana. Laidunkiertojärjestelmää on rakennettu vähitellen luontaisen kierron mukaan.

Myös jakautuminen tokkakuntiin tai tokkakuntien yhdistäminen on ollut poronhoitajien tapa toimia ja kehittää poronhoitotyötä ja yhteisöllisyyttä. Tässä on paliskuntien välillä eroja, sillä osa on katsonut tarpeelliseksi jakautua useampaan paimennusryhmään, kun taas osa taas näkee, että tokkakuntien yhdistäminen ja porojen hoitaminen ”palkisen tokassa” on toimivin ratkaisu. Nuorten asemaa ja roolia korostettiin, ja todettiin, että heillä ei välttämättä ole samaa jähmettyneisyyttä vanhojen ja vakiintuneiden toimintatapojen tai kilpailuasetelmien suhteen vanhempiin poromiehiin nähden, vaan uusia toimintatapoja mietitään, kehitetään ja kokeillaan ennakkoluulottomammin. Siida-pohjaisen paimennusmallin palauttaminen on auttanut Käsivarressa reagoimaan häiriötekijöihin, kuten koiravaljakoihin ja koirien kanssa metsästäviin riekonpyytäjiin. Lisäruokintavalmiuden ylläpitäminen on parantanut varautumista yllättäviin sääilmiöihin, joiden todennäköisyys kasvaa ilmastonmuutoksen myötä.

Laidunkierron ja aktiivisen paimennuksen ohella myös hyvin ja ennakoiden suunnitelmallisesti tehty ja noudatettu teurastussuunnitelma nähtiin tärkeänä. Aikainen syysteurastus on yksi keino, jolla pidetään huolta talvilaitumien kunnosta.

Lisäruokinnalla arvioidaan säästettävän laitumia ja vähennettävän petovahinkoja. Keskitetty talvipaimennus auttaa pitämään paimentokat halutulla alueella ja valvonnassa pedoilta. Nyt käytössä on vaihtelevia maastoruokinnan malleja. Ongelmana on tokan paimennuksesta aiheutuva suuri työvoiman tarve, jonka pienentäminen vaatisi hyvää yhteistyötä poronhoitajien kesken. Ratkaisuna voisi olla paliskunnan kautta tuleva tuki paimennustokkien organisoinnissa: varmistetaan se että työnjako on tasapuolinen ja oikeudenmukainen. Joissakin paliskunnissa aitoja ei ole naapuripaliskuntien välillä ja yhteistyötä tehdään yli rajojen. Joissakin tapauksissa paliskuntien yhdistäminen tai yhteistyön lisääminen voisi olla hyvä tai ainakin harkittava ratkaisu.

Kun porot ovat viljelyksillä, nopea reagointi ongelmatilanteeseen on tärkeää ja vähentää tai ehkäisee konflikteja maatalouden ja porotalouden välillä. Poroisännät korostivat myös aktiivisen edunvalvonnan merkitystä, joka varsinkin erityisellä poronhoitoalueella nähtiin välttämättömänä. Joillakin paliskunnilla on vaihtelevaa kokemusta Akwé:Kon –menettelystä. Korostettiin, että nykyisin poroisännille kertyy kohtuuton määrä erilaisia osallistamis-, kokous- ja edustustilaisuuksia.

Ammatinharjoittamiseen ei jää riittävästi aikaa. Toisaalta kuulemista ja neuvottelua pidetään hyvin tärkeänä.

Mitä muut toimijat ja yhteiskunta voivat tehdä poronhoidon tulevaisuuden eteen?

Metsähallituksen rooli nousi monissa keskusteluissa esille. Yleisesti ottaen Metsähallituksen metsätaloutta pidetään useimmiten kankeana organisaationa, jonka kanssa keskusteluyhteys ja vuorovaikutus toimivat vaihtelevasti. Nähdään, että vuoropuhelu ja poronhoidon huomiointi ovat usein kiinni kulloisestakin MH:n työntekijän henkilökohtaisista ominaisuuksista ja asenteista. Tällöin kyse on henkilön, ei organisaation ominaisuuksista.

Metsätalouden osalta nostettiin esiin, että tieto tulevista leimikoista tulee aivan liian lyhyellä varoitusajalla paliskuntaan. Ei ole mahdollista tarkistaa aluetta ja silloin voi olla parempi vastustaa hakkuita varmuuden vuoksi. Järjestelmää pitäisi kehittää niin, että suunnitteluun ja vuorovaikutukseen jäisi enemmän aikaa. Tarvittaisiin myös vaihtoehtoisten metsänhoitotapojen käyttöönottoa, sillä ne olisivat usein porotaloudelle suotuisampia.

Keskusteluissa nousi esille, että metsätaloutta ja maankäyttöä sekä niiden kumuloituvia vaikutuksia tulisi tarkastella kokonaisuutena suhteessa poronhoitoon. Nyt yksittäisiä toimintoja kuten hakkuut, tienrakennus, tuulivoima, kaivoshankkeet jne. tarkastellaan yksittäisinä, erillisinä hankkeina eikä kokonaisuutena huomioimalla aikaisempien ja muiden suunnitteilla olevien hankkeiden yhteisvaikutukset laitumiin ja poronhoitoon. Poroisännän on myös usein vaikea hahmottaa, mistä instanssista mikäkin vaikutus tulee.

Tukijärjestelmän kehittäminen voisi olla tarpeen. Ajatuksina esitettiin luopumis-, teurastus- ja paimennustukia, joita voitaisiin harkita otettavaksi käyttöön poronhoidossa.

Porolukutyöryhmän toiminnan kehittäminen ja suosituksia

Porolukutyöryhmän jatkoa ajatellen olisi tärkeää pohtia myös ryhmän toimintatapoja. Nyt kuulemissa ei esitetty paliskunnille riittävästi niitä perusteita ja kriteerejä, joilla suurimmat sallitut poroluvut määritetään. Epäselväksi jäi myös kuka tai ketkä ratkaisun tekevät, ja mitä tietoa hyödyntäen. Kuulemisissa ja työryhmässä kerrottiin ”voimista” jotka kohdistavat ministeriöön paineita porolukujen leikkaamiseksi ja jäkäläköiden suojelemiseksi. Epäselväksi kuitenkin jäi, keitä tai mitä nämä ”voimat” ovat ja mitkä tarkemmat kriteerit porolukujen leikkaamiseksi olisivat. Hyvän ja demokraattisen hallinnon tulisi kuitenkin olla avointa ja läpinäkyvää, jotta eri osapuolten välistä luottamusta voidaan kasvattaa. Hankalalta tuntuvat päätökset on myös helpompi sietää ja ottaa vastaan, mikäli on tiedossa kriteerit, joihin päätökset perustuvat ja tekijät ja toimijat, jotka päätökseen ovat vaikuttaneet.

Paliskuntien viesteissä on korostunut muun metsätalouden ja maankäytön vaikutukset laidunten kuntoon ja käytettävyyteen. Samaa asiaa tulee esiin myös Luonnonvarakeskuksen

laiduninventointiraportissa. Jatkossa tulisikin miettiä, miten metsätalouden ja muun maankäytön vaikutukset laitumiin tulisi ottaa huomioon suurinta sallittua porolukua määritettäessä ja onko mahdollista käyttää jonkinlaista kompensatiomenettelyä, joka huomio suurimassa sallitussa luvussa paliskuntaan kohdistuvat ulkoiset paineet sekä paliskunnan omat toimet. Jos suurin sallittu eroporoluku määräytyy vain nykyisin käytettävissä olevien talvilaidunten ja niillä kykenemään elävien poromäärien mukaan, eikä huomioida metsätalouden ja muun maankäytön vaikutuksia laitumiin, eikä myöskään kesälaitumien, petojen ja ruokinnan vaikutuksia poromääriin ja poronhoidon tuottavuuteen, on olemassa vaara, että poronhoitajat kokevat järjestelmän epärealistiseksi ja epärealistiseksi. Suosituksemme onkin, että mm. nämä tekijät ja toimintatavat tuodaan selkeämmin ja avoimemmin mukaan tulevassa suurimman sallitun poromäärän määrittelyprosessissa.

Poroisäntien palaute kuulemistilaisuuksista

Poronhoitoalueen poroisännille lähetettiin sähköpostitse KEBIPORO-hankkeen toimesta pyyntö vastata lyhyeen palautekyselyyn koskien kuulemistilaisuuksia. Kyselyssä kerättiin myös yleistä palautetta liittyen suurimman sallitun poroluvun määrittämiseen ja porolukutyöryhmän toimintaan. Vastausaika oli 29.10.-5.11.2019 ja vastauksia tuli 32 poroisännältä.

Tulokset on esitetty liitteessä 1. Yhteenvedona voi todeta, että valtaosa vastanneista koki keskustelun kuulemisissa melko hedelmälliseksi ja avoimeksi. Valtaosa myös arvioi tullessa kuulluksi ja uskoi koki että paliskunnan viesti välittyi. Noin kolmasosa vastaajista arvioi tilanteen kriittisemmin.

Poroisäntien näkemyksissä siitä, lisääntyikö poronhoitajien ja ministeriön välinen luottamus kuulemisissa, esiintyi enemmän hajontaa. Kriittisimmin poroisännät suhtautuivat testattuun väitteeseen: *"Perusteet, minkä mukaan ministeriö asettaa suurimman sallitun poroluvun, tulivat minulle selväksi porolukutyöryhmän kuulemisissa."* Valtaosa vastaajista oli väitteen kanssa eri mieltä.

Poroisäntiä pyydettiin arviomaan asteikolla 0-10, uskovatko he, että heidän viestinsä vaikuttaa porolukutyöryhmän päätöksiin koskien suurimpia sallittuja porolukuja. Hajontaa esiintyi melko paljon keskiarvon ollessa 6,3. Voidaan kuitenkin todeta, että poroisännät eivät ole erityisen pessimistisiä asian suhteen.

Poroisäntien kirjoittamissa vapaan sanan kommentteissa porolukutyöryhmän toimintaa ja suurimman sallitun poroluvun määräämistä arvioitiin tarkemmin.

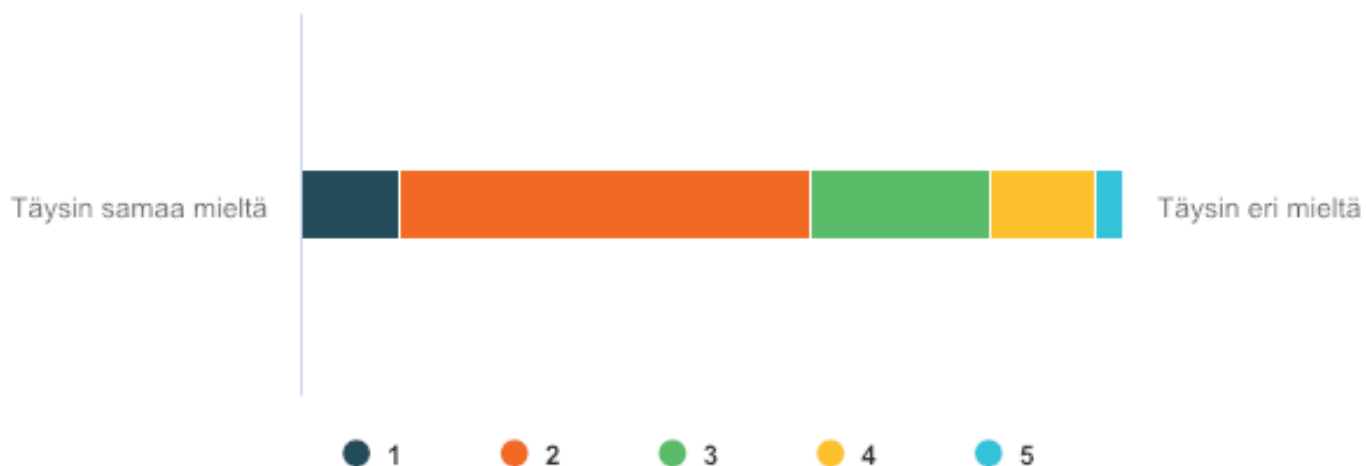
Liite 1. Palautekyselyn tulokset.

Kebiporo-hankkeen palautekysely poroisännilleporolukutyöryhmän kuulemisista 2018-2019. Tulokset.

Vastaajien kokonaismäärä: 32

1. Porolukutyöryhmässä paliskuntien kuuleminen oli avointa ja keskustelu hedelmällistä.

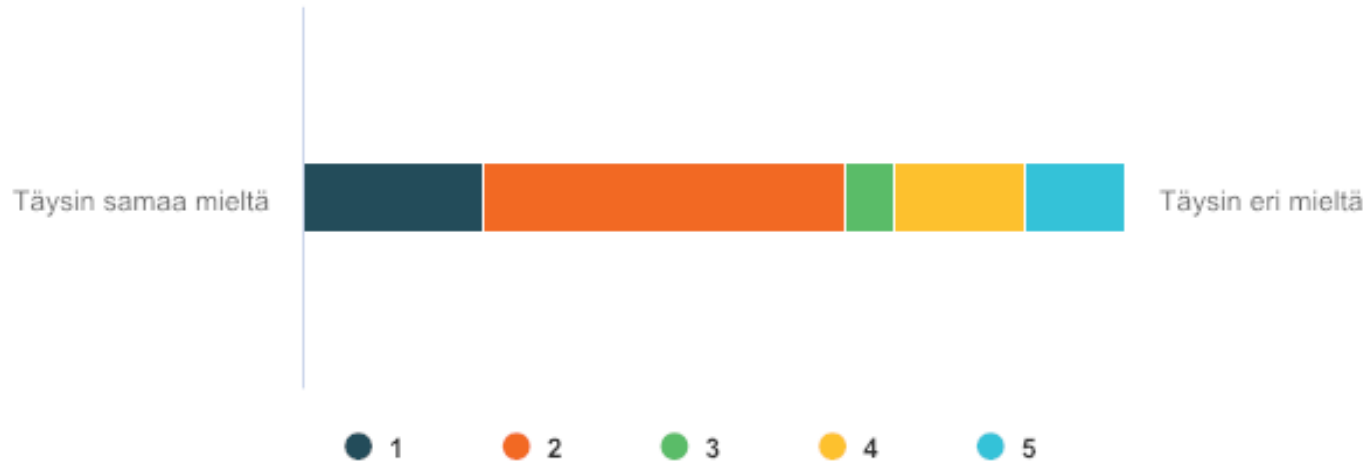
Vastaajien määrä: 32

	1	2	3	4	5		Yhteensä	Keskiarvo	Mediaani
Täysin samaa mieltä	4	16	7	4	1	Täysin eri mieltä	32	2,44	2
	12,5%	50%	21,88%	12,5%	3,12%				
Yhteensä	4	16	7	4	1		32	2,44	2

2. Koen, että tulini kuulluksi ja paliskuntani näkemys välittyi porolukutyöryhmän kuulemisissa.

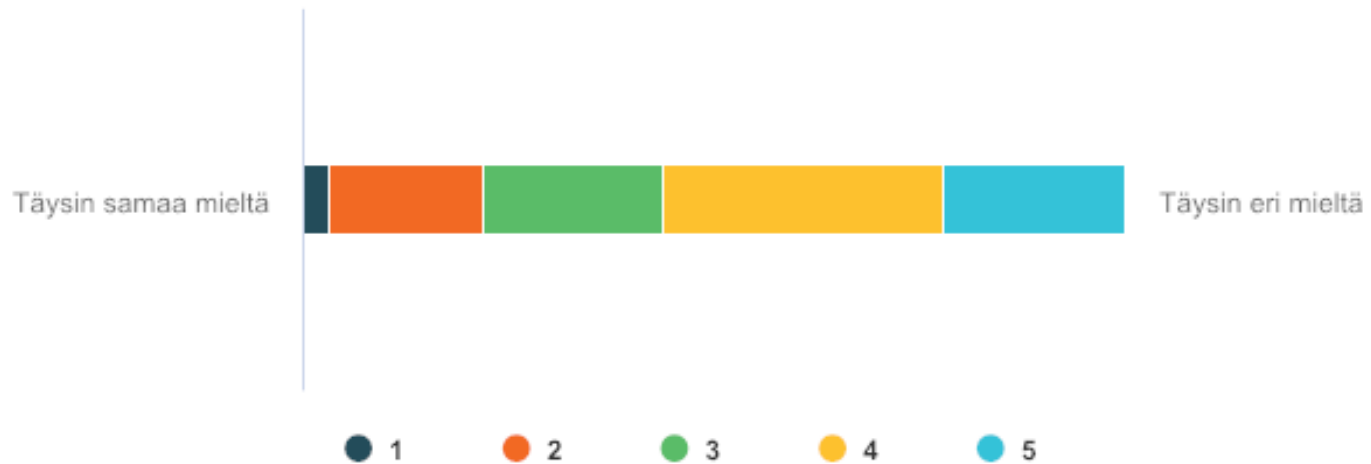
Vastaajien määrä: 32

	1	2	3	4	5		Yhteensä	Keskiarvo	Mediaani
Täysin samaa mieltä	7	14	2	5	4	Täysin eri mieltä	32	2,53	2
	21,88%	43,75%	6,25%	15,62%	12,5%				
Yhteensä	7	14	2	5	4		32	2,53	2

3. Perusteet, minkä mukaan ministeriö asettaa suurimman sallitun poroluvun, tulivat minulle selväksi porolukutyöryhmän kuulemisissa.

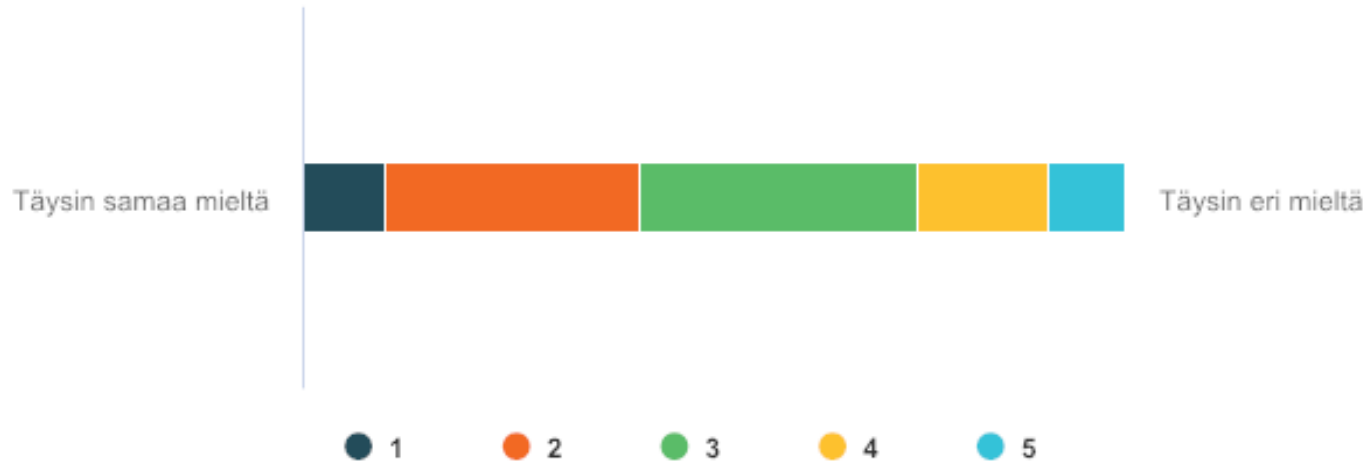
Vastaajien määrä: 32

	1	2	3	4	5		Yhteensä	Keskiarvo	Mediaani
Täysin samaa mieltä	1	6	7	11	7	Täysin eri mieltä	32	3,53	4
	3,12%	18,75%	21,88%	34,37%	21,88%				
Yhteensä	1	6	7	11	7		32	3,53	4

4. Paliskuntien kuuleminen ja keskustelu porolukutyöryhmässä lisäsi poronhoitajien ja ministeriön välistä luottamusta.

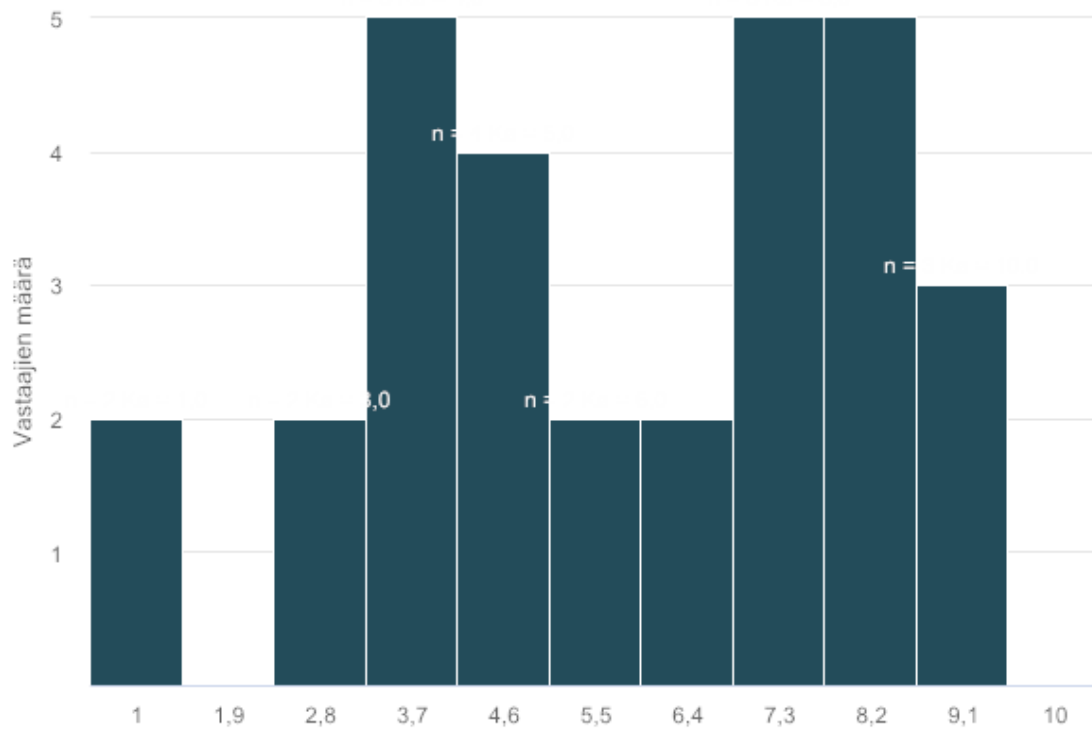
Vastaajien määrä: 32

	1	2	3	4	5		Yhteensä	Keski-arvo	Medi- aani
Täysin samaa mieltä	3	10	11	5	3	Täysin eri mieltä	32	2,84	3
	9,37 %	31,25%	34,37%	15,63%	9,38%				
Yhteensä	3	10	11	5	3		32	2,84	3

5. Uskon, että viestini paliskunnastani vaikuttaa porolukutyöryhmän päätöksiin koskien suurimpia sallittuja porolukuja. Siirrä liukukytkintä.

Vastaajien määrä: 30

Minimiarvo	Maksimiarvo	Keskiarvo	Mediaani	Summa	Keskihajonta
1	10	6,3	6,5	189	2,65

Liukukyttimeen arvon lukumäärä	n	Prosentti
0	0	0%
1	2	6,67%
2	0	0%
3	2	6,67%
4	5	16,66%
5	4	13,33%
6	2	6,67%
7	2	6,67%
8	5	16,66%
9	5	16,67%
10	3	10%

6. Miten porolukutyöryhmän työskentelyä ja suurimman sallitun poroluvun asettamista tulisi kehittää?

Vastaajien määrä: 16

Vastaukset
Loppukeskustelussa ja paliskuntienkuulemisessa pitäisi olla aikaa enemmän.
Käydä paliskunnissa tutustumassa talvi-kesä laitumiin.
porotaloudelle tulee antaa se arvostus mikä kuuluu. porotalouden kehittymismahdollisuudet turvata. Some maaliman antama kuva porotaloudesta vääristynyt eikä painoa sille.
Aikaa työskentelyyn tulee varata riittävästi.
Suurin sallittu tulisi määrittää paliskunnille seuraavasti. Erityiselle alueelle nykyinen luku jaettuna paliskuntien pinta-alan mukaisesti tasan. Muu poronhoitoalue, nykyinen luku jaettuna paliskuntien pinta-alan mukaisesti tasan. Jos näin ei tehdä täytyy olla hyvät perusteet porotiheyksien suurelle erolle paliskuntien välillä, koska poronhoitotavat ja laidunalueet ovat samanlaisia paliskuntien kesken. Paliskuntien maanomistuksessa valtio/ yksityiset on myös suuria eroja, voiko porotiheys olla paliskunnissa joissa suurin osa on yksityismaita huomattavasti korkeampi kuin niissä paliskunnissa joissa suurin osa on valtion maita
Paliskunnille pitempi aika esittää näkemyksiä asiasta
jokaista palkista pitäisi kuulla itsenäisesti eikä isoissa ryhmissä silloin pystyis antamaan naapuri paliskunnilta kommenttia.... Alueellisessa poronhoito tavoissa isoja eroja joten ei voi vertailla keskenään
paliskuntakohtainen neuvottelu pitäis olla suljettu tilaisuus jossa käsiteltäisiin paliskunta kerrallaan niin että paikalla vain kyseinen paliskunta.
jalkautua enemmän 10 minuutin esittelystä ja tiivistelmä esittelystä pitäisi kuulijan tehdä päätöksiä jotka vaikuttavat seuraavan 10vuotiskauden ajan monien elintasoon ja toimeentuloon
Mielestäni työryhmän tulisi käydä poroerotuksissa ja katsoa porojen kunto.
Porolukutyöryhmä voisi kuvitella asettuvansa pyövelin rooliin, ja miettiä paikallistason vaikutuksia lukuja pähkäillessään. Hupun ottaminen päästä on varmasti oikea keino suhtautumiseen poroihmisten arkipäivään ja heidän vaatimuksiinsa lukujen suhteen.
Paliskunnille määrätyt poroluvut perustuvat luonnonlaitumiin eli porot tulevat toimeen omillaan paliskunnille sallituilla poromäärillä. Nykyään harvassa paliskunnassa porot pärjäävät luonnossa ilman lisäruokintaa. Vanhoja metsiä on hakattu ja talviaikainen ravinto porolla on huomattavasti vähentynyt. Onko tarvetta porolukua säädellä suurimmilla sallituilla

luvuilla? Onnistuuko jos ei poromääriä rajoiteta. Osakaskohtaiselle poromäärälle en löydä mitään järkevää selitystä, miksi se pitää rajoittaa johonkin tiettyyn määrään.

Ongelmana paliskunnassa koetaan, että poronhoitoa/porotaloutta ylimmästä sallitusta eloporoluvusta päättävät tahot ei juurikaan tunne. Porolukujen leikkaukset 1990-2000 luvulla koettiin Valtion taholta lähinnä porotalouden kyykyttämiseksi. Porolukujen leikkauksien yhteydessä muutettiin käytäntö joka perustui porolukujen sääntelyä lukuporojen mukaan eloporojen mukaan tapahtuvaksi sääntelyksi. Näin muutettuna paliskunnista leikattiin poromääristä tuhansia poroja, koska ennen ylimpien sallittujen porolukujen leikkauksia vasaaja ei otettu huomioon lukuporomäärässä. Käytännössä eloporolukujen leikkaus tarkoitti 3-5 kertaista poromäärää leikattuun poromäärään nähden ja tämä aiheutti paliskunnissa suurta ristiriitaa osakkaiden keskuudessa. Paliskunnat jätettiin käytännössä yksin toteuttamaan eloporomäärien leikkaukset uhkasakkojen siivittämänä, vaikka päätökset edellä oleviin tekivät ihan muut tahot. Elopomäärien leikkauksiin olisi tullut luoda työkalut ylimmistä sallituista eloporomääristä päättävä taho, mutta tällä tavallahan se aina menee, että siirretään vastuu eteenpäin. Paliskunnasta on tiedotettu kyseisistä ongelmista MMM:ää useita kertoja ja esitetty eloporomäärän nostamista tasolle, mikä oli ennen lukuporojen määrä, koska laskennallisesti porolukujen leikkaus oli käytännössä valtava MMM ei ole vastannut yhteenkään esitykseen! Poroluvun määrääminen tiettyyn ``kiveen`` kirjoitettuun lukuun ei mielestämme ole porotalouden edun mukaista, koska kyse ihan muusta kuin karjataloudesta. Ylimpien sallittujen porolukujen määräämisessä pitäisi ottaa enemmän huomioon elinkeinon tulevaisuus / elinvoima alueilla, koska porotalous on muiden maankäyttömuotojen, petopolitiikan, yleisten mielikuvien puristuksessa ja oman elinkeinon puolustaminen vaatii paljon aktiivisuutta / osallisuutta.

Paliskuntakohtaisiin kuulemisiin varata reilusti enemmän aikaa. Muutenkin työryhmä saisi tutustua paremmin paliskuntiin ja poronhoitoon. Osalla työryhmän jäsenistä tuntui olevan valtavia aukkoja tietämyksessään miten suomen porotalous toimii.

Muun maankäytön aiheuttamat muutokset porolaitumiin ovat olleet suuria ja poronhoito on pakotettu sopeutumaan tähän asti aina muutoksiin. Jatkossa työskentelyyn tulisi tuoda mukaan myös tarkastelu, jossa myös muulle maankäytölle asetetaan vaatimuksia ja ehtoja porolaidunten tilan palauttamiseksi ja säästämiseksi (esim. metsätalous valtion mailla). Poronhoito ei voi yksin vaikuttaa laidunten tilaan, joten poromääriä säätelemällä ei ole mahdollista säilyttää laidunmaita vaan muuta maankäyttöä tulisi myös säädellä siten, että porolaitumet säilyvät ja elpyvät.

Kesälaitumien arviointi ja tutkiminen tärkeä

7. Muu palaute porolukutyöryhmälle.

Vastaajien määrä: 12

Vastaukset
pitää huomiota paliskunnat ovat erilaisia toisistaan poron hoito tavoiltaan ja kuten meillä on peto iso ongelma poron hoitoon ja toimeen tuloon perinteinen poron hoito on muuttunut täysin entisajan tavasta peto on uhka täällä koko elinkeinolle
Asiaan oli paneuduttu huolella ja porukka oli ammattitaitoista, mielestäni ihan ok.
Liian suuret kuulemisryhmät, viimeiset paliskunnat eivät saaneet ajan puutteen vuoksi tuoduksi asioita esille toivotulla tavalla.
valitettavaa oli ettei kuitenkaan kaikki ryhmänjäsenet halunneet olla paikalla kuulemisissa. oma tai edustaman tahon kanta oli muodostettu jo etukäteen eikä haluttu kohdata tilannetta.
paliskuntien kuulemisessa tulisi työryhmän jäsenten olla edes paikalla.
Jäsenet voisivat esittää tarkentavia kysymyksiä, koska kaikki 54 paliskuntaa ovat erilaisia ja poronhoito käytännöt poikkeavat toisista
Mtk edustajalla ei ilmeisesti kiinnostanut koko tapahtuma (poissaoloja) Eteläiseltä poronhoito alueelta ei yhtään työryhmän edustajaa!!! Viimeisessä kuulemisessa vain muutama työryhmän jäsen paikalla oliko luvut jo päätetty enenen näitä kuulemisia???
Paliskuntien kuuleminen on jäänyt yhteen poroisännän tapaamiseen. Tilaisuus oli poroisännille verrattavissa syytettynä olemiseen lautamiesten edessä. Katsokaa tosiansiota; pystyykö paliskunta itse huolehtimaan lukujen rajoista. Teurasmäärät ja -painot ovat lahjomatonta tietoa paliskunnan tilasta, petovahinkojen osuus vaikuttaa myös.
Turhanpäivänen ja työllistävä tämä koko homma. Ei ole enään tätä päivää tuijottaa vain talvilaitumiin pitäisi katsoa vasojen teurastuspainoa se jos alkaa mennä alle 22 kg pitäisi jo itse älytä vähentää tai tehdä jotain millä sais sen nousuun.
Porolukutyöryhmän jalkautuminen eri alueille olisi ollut järkevin tapa toimia. Paliskuntien kuuleminen olisi tullut suorittaa merkkipiireittäin eri alueille käyden, että olisi saatu kattavampi kuva poronhoidosta / porotaloudesta, haasteista tulevaisuuteen peilaten. Paliskuntien kuulemistilaisuuksissa varmaankin jokaisella paliskunnalla oli vain ajatus, että kunhan vain meidän eloporolukua ei leikattaisi, liittyen aiempiin 1990-2000 luvun porolukuleikkauksiin, joissa ei mitään mahdollisuutta vaikuttaa asioihin. Kokonaiskuvan muodostaminen tästä näkövinkkelistä työryhmällä haastavaa!
Olisi ollut reilua työryhmää esitellessä esitellä myös skypein kautta tilaisuuteen osallistujat. Nyt heistä ei mainittu mitään ennen kuin "salakuuntelija" alkoi linjoilla kesken esityksen mölisemään.

Ryhmällä on haasteellinen tehtävä. Poronhoitotapoja ja paliskuntia on monenlaisia. Kaikki paliskunnat kuitenkin varmasti pyrkivät turvaamaan kannattavan poronhoidon alueellaan ja ovat siihen liittyvät näkemyksensä varmasti tuoneet esille kuulemisissa. Poronhoidon merkitys on korvaamaton niin taloudellisesti, sosiaalisesti kuin kulttuurillisesti ja se on monien kylien elinvoimaisin elinkeino. Poronhoidon turvaaminen riittävällä poromäärillä on ehdottoman tärkeää.

8. Vapaaehtoinen tieto: Paliskunta

Vastaajien määrä: 19

Paliskunta	n	Prosentti	Paliskunta	n	Prosentti
1. Paistunturi	0	0%	32. Kolari	1	5,26%
2. Kaldoaivi	1	5,27%	33. Jääskö	0	0%
3. Näätämö	0	0%	34. Narkaus	0	0%
4. Muddusjärvi	0	0%	35. Niemelä	0	0%
5. Vätsäri	0	0%	36. Timisjärvi	0	0%
6. Paatsjoki	0	0%	37. Tolva	0	0%
7. Ivalo	0	0%	38. Posion Livo	1	5,26%
8. Hammastunturi	1	5,27%	39. Isosysdänmaa	0	0%
9. Sallivaara	1	5,27%	41. Kuukas	0	0%
10. Muotkatunturi	1	5,27%	42. Alakitka	0	0%
11. Näkkälä	0	0%	43. Akanlahti	0	0%
12. Käsivarsi	0	0%	44. Hossa-Irni	1	5,26%
13. Muonio	0	0%	45. Kallioluoma	1	5,26%
14. Kyrö	0	0%	46. Oivanki	1	5,26%
15. Kuivasalmi	0	0%	48. Taivalkoski	1	5,26%
16. Alakylä	0	0%	49. Pudasjärvi	0	0%
17. Sattasniemi	1	5,27%	50. Oijärvi	1	5,26%
18. Oraniemi	0	0%	51. Pudasjärven Livo	0	0%
19. Syväjärvi	1	5,27%	52. Pintamo	1	5,26%
21. Lappi	1	5,26%	53. Kiiminki	0	0%
22. Kemin-Sompio	0	0%	54. Kollaja	0	0%
23. Pohjois-Salla	0	0%	55. Ikonen	0	0%
24. Salla	1	5,26%	56. Näljänkä	1	5,26%
25. Hirvasniemi	0	0%	57. Halla	0	0%
26. Pyhä-Kallio	0	0%		0	0%
27. Vanttaus	0	0%			
28. Poikajärvi	0	0%			
29. Lohijärvi	1	5,26%			
30. Palojärvi	0	0%			
31. Orajärvi	1	5,26%			